

6. WARTOŚĆ OJCOSTWA

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Ojcostwo łączy się integralnie z macierzyństwem. Jest to podstawowa forma istnienia, życia i działania rozumiana jako rola społeczna i powołanie, wyrażające się w charakterystycznych postawach, przekonaniach i uczuciach, budujących szczególną więź z potomstwem.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój emocjonalny.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Poznawanie własnej sfery uczuciowej.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Identyfikowanie się z naturalną rolą społeczną wyznaczoną przez płęć.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Czym jest ojcostwo?
- Czego potrzebuję od ojca?

- Rola rodzinnych więzów krwi w rozwoju społecznym i emocjonalnym.
- Relacja z ojcem w życiu dorastającego człowieka.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Ojciec i jego dziecko budują relację opartą na miłości, zaufaniu i dialogu.
- Ojciec jest najistotniejszym – obok matki – wychowawczym punktem odniesienia dla dziecka.
- Ojciec odpowiada za przekazywanie wartości.

→ ZASADY

- Okazuję ojci miłość i szacunek.
- Uznaję autorytet ojca.
- Czerpię dobre wzorce z postępowania ojca.
- Ufam ojcu, że kocha mnie i pragnie mojego dobra.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Ojcostwo jest zarazem darem i wyzwaniem.
- Ojcostwo wiąże się z przekazywaniem daru życia w środowisku miłości.
- Ojciec, solidarnie z matką, odpowiada za prawidłowe kształtowanie właściwych postaw moralnych dziecka.
- Podstawą relacji pomiędzy ojcem a dzieckiem jest miłość.

→ ZASADY

- Przyjmuję odpowiedzialność za wychowanie dzieci na każdym etapie ich rozwoju.
- Zapewniam mojej rodzinie bezpieczeństwo.
- Buduję trwałe więzi rodzinne.
- Przez dawanie dobrego przykładu własnym życiem kształtuję u dziecka pożądane postawy.
- Poświęcam dziecku czas stosownie do jego potrzeb.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Zadaniem szkoły jest przedłużenie roli wychowawczej i nauczycielskiej rodziców.
- Wychowawca uczestniczy w roli ojcowskiej rodzica.
- Wychowanie potomstwa zgodnie z własnymi przekonaniem jest prawem rodziców, które szkoła musi uszanować.

→ ZASADY

- Przyjmuję odpowiedzialność za wychowanie powierzonych dzieci z poszanowaniem przekonań rodziców.
- Wzmacniam autorytet rodzica z poszanowaniem potrzeb i uczuć dziecka.
- Współpracuję z rodzicami na rzecz rozwoju dziecka.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Pogadanka na temat „Mój wymarzony dzień z ojcem”. Każdy uczestnik opowiada o tym, kim jest jego ojciec, jak lubi spędzać z nim czas, czego nauczył się dzięki swojemu ojcu. Warto wskazać uczniom na potrzebę wdzięczności za dobro, którego doświadczają od swoich ojców na co dzień.

Filmy do obejrzenia i dyskusji:

- *Jutro będziemy szczęśliwi* (ang. *Two Is a Family*), reż. Hugo Gélin, Francja 2016.
- *Życie jest piękne* (wł. *La vita e bella*), reż. Roberto Benigni, Włochy 1997.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Między ojcem i dzieckiem istnieją specyficzne, trwałe więzi krwi i uczuciowe. Ojciec jest dla dziecka autorytetem i wzorem postępowania, ma wpływ na jego rozwój emocjonalny. Dziecko potrzebuje wsparcia i zrozumienia na każdym etapie rozwoju. W okresie dorastania, pełnym konfliktów i kwestionowania autorytetów, warto rozwiązywać te sytuacje przez szczerą rozmowę, we wzajemnym poszanowaniu oraz dzięki świadomości, że fundamentem tej szczególnej relacji łączącej ojca i dziecko jest miłość.

Nowe wyzwania stawiane mężczyznom i kultura konsumpcjonizmu powodują, że dzieciom brakuje ojców, bo najczęściej są zapracowani i nie mają czasu na opiekę. Są gośćmi we własnym domu. Zadaniem ojca nie jest zastępowanie matki, ale uzupełnianie się z jej rolą wychowawczą. Ich zadania są inne. Zadaniem ojca wobec syna jest ukazywanie cech męskich i przygotowanie go do roli ojca i męża. Zadaniem ojca w stosunku do córki jest zapewnienie jej, że jest piękna i wyjątkowa.

1.10. ZAGROŻENIA

W dobie kryzysu ojcowie z deficytem wzorców męskości mogą mieć problem z przekazaniem odpowiednich wartości własnemu potomstwu. Brak porozumienia między ojcem i dorastającym dzieckiem przybiera niekiedy postać konfliktów międzypokoleniowych. Może przy tym występować jednostronna albo wzajemna agresja. Zbuntowany młody człowiek kwestionuje autorytet ojca. Spotkania rodzica z dzieckiem są przypadkowe i nie prowadzą do budowania autentycznej więzi. Czasem też dziecko wychowuje się bez ojca. Sytuacje te pozbawiają dorastającego człowieka naturalnego autorytetu przekazującego wartości.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

STARA BAŚŃ

” Hengo parę razy spojrzął ku niej; dziewczę zarumienione cofnęło się nieco, lecz wnet, odzyskawszy śmiałość, na pierwsze miejsce wróciło. Niemiec wziął nieznacznie z ławy jeden z pierścieni i na palcu go potrzymawszy przeciw oknu, wyciągnął ku dziewczynie.

– Niech to będzie mój gościniec za gościń – rzekł, podając go pięknej córce Wisza, która zmieszana, dumnie spoglądając, cofnęła się i potrząsnęła głową.

– Przyjmijcie go, on wam szczęście przyniesie – rzekł Niemiec.

Nie mówiąc nic, nie posuwając ręki, dziewczyna cofnęła się powoli. Ojciec na nią spojrzął, potrząsała głową i skryła się za inne. Hengo więc podał

go drugiej siostrze, która zapłonawszy mocno, rękę wyciągnęła fartuszkiem okrytą i podarek z radością przyjęła. Wnet bratowe i czeladź skupiły się około niej, aby to cudo oglądać. Szybko pobiegły z nim do komory, do matki. Słychać było szeptanie długie, jakby gniewne, a po chwili, wyszła obdarowana, w końcu fartuszka niosąc zawinięty kawałek bursztynu ciemnego. Spojrzała na ojca, który głową skinął, i nic nie mówiąc, na ławie go przed Niemcem położyła.

– Weź to! – rzekł Wisz. – Nam się za gościnę podarków brać nie godzi.

Z uśmiechem Hengo zabrał bursztyn, obejrzał go i wpuścił do worka, który miał pod suknią. Nim to jednak uczynił, splunął nań nieznacznie, aby czary odpędzić.

↑ J.I. Kraszewski, *Stara baśń*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – De Agostini Polska, Wrocław 2003, s. 23-24.

KOMENTARZ

Józef Ignacy Kraszewski (1812–1887) w *Starej baśni* przenosi czytelników w czasy Piasta – legendarnego protoplasty dynastii Piastów. W przytoczonym fragmencie ukazuje wartość ojcostwa osadzoną w kontekście kultury słowiańskiej. Niemcy Hengo i jego syn Gerda chcą się odwdziżyć za gościnę okazaną zgodnie z obyczajem przodków przez kmiecia Wisza i jego żonę Jagę. Autorytet władzy ojcowskiej jest tu wyraźnie podkreślony przez uzgadnianie z głową rodziny decyzji na temat przyjęcia podarku przez córki gospodarza.

Miłość ojcowska różni się od miłości matczynej. Cieszy się autorytetem i odznacza się troską o przekazanie potomstwu wartości w procesie wychowania, któremu towarzyszy niekiedy stanowczość typowa dla epoki, w jakiej powstał utwór. Ojcostwo w wymiarze odpowiedzialności przejawia się w wypełnianiu powierzonych obowiązków, dotrzymywaniu danego słowa czy gotowości do ponoszenia konsekwencji własnych wyborów i zachowań. To także troska o los innych – rodziny, grupy, społeczeństwa, środowiska, świata oraz dbanie o wspólne dobro.

III. NAUCZANIE

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Człowiek nie zatrzymuje się jedynie na popędzie rozrodczym, który pozwala przedłużyć gatunek, lecz przyjmuje wyrażającą się w rodzicielstwie odpowiedzialność za swoje potomstwo. W tradycyjnym ujęciu filozoficznym ojcostwo (Platon, Arystoteles, filozofia chrześcijańska) jawi się jako posłannictwo, wynikające z natury zadanie metafizyczne zarezerwowane dla mężczyzny, stąd

przez wiele wieków dominował w wielu kulturach patriarchalny model rodziny, umocniony przez autorytet religii. Dla filozofów greckich i rzymskich ojciec jest wzorem cnót, który kształtuje swoje potomstwo przez dawanie własnego przykładu jako głowa rodziny (łac. *pater familiae*) i wzorowy, aktywny społecznie obywatel, dbający o to, by wychować w karności nowe pokolenie. Filozofowie chrześcijańscy natomiast podkreślają, że ojcostwo ludzkie czerpie swoje wzorce z ojcostwa Boga.

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Ojcostwo jest zarówno rolą, jak i postawą, której celem jest wychowanie potomstwa. Według Zofii Kubińskiej jest ono zespolone z naturą mężczyzny tak samo, jak macierzyństwo jest zespolone z naturą kobiety¹. Dziecko potrzebuje ojca takiego, który byłby przewodnikiem, wzorem do naśladowania, nauczycielem, który udzieli lekcji życia. Do roli tej trzeba jednak stopniowo dojrzywać zarówno w wymiarze psychicznym, jak i duchowym. Wiąże się to z przyjmowaniem coraz większej odpowiedzialności za realizację zadań i obowiązków, ćwiczenie się w panowaniu nad własnymi popędami. Osiągnięcie dojrzałości w tym względzie jest podstawą właściwej relacji z kobietą-matką, dzieckiem, społeczeństwem.

1 Por. Z. Kubińska, *Ojciec ukazujący walory wychowawcze rekreacji fizycznej w rodzinie*, w: *Rekreacja w rodzinie*, red. U. Parnicka, Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej, Warszawa 2003, s. 20-25.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

Ojcostwo zakłada komplementarność rodziców przekładającą się na współpracę oraz zgodność pedagogiczną ojca i matki, szczególnie w trzech wymiarach². Pierwszym wymiarem jest zaangażowanie ojca w wychowanie dziecka, zwłaszcza we wczesnych okresach rozwoju, i budowanie trwałej więzi zapewniającej poczucie bezpieczeństwa i stymulującej rozwój. Drugim wymiarem jest dostępność ojca, zakładająca jego obecność lub przynajmniej umożliwienie dzieciom dostępu do niego, i troska o odpowiedni klimat emocjonalny. Trzecim wymiarem natomiast jest odpowiedzialność, rozumiana jako rozwój zasobów fizycznych (kapitał materialny), psychologicznych i społecznych dostępnych dla dziecka oraz organizowanie i planowanie jego życia.

Zgodnie z koncepcją „niezbędnego ojca” rola ojców jest szczególnie istotna w kształtowaniu tożsamości płciowej potomstwa w procesach modelowania i identyfikacji zarówno poprzez działania świadome, jak i nieświadome czy takie, które pozornie nie mają celu wychowawczego. Kluczowe w tym względzie jest zarówno pozostawanie w harmonijnej relacji z matką dzieci, jak i poszerzanie wiedzy oraz rozwój umiejętności, w tym również technik wychowawczych, aby ojcostwo realizowało się adekwatnie do zmian rozwojowych dziecka i jego aktualnych potrzeb³.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Ojcostwo jest podstawową formą istnienia, życia i działania mężczyzny. Odzwierciedla ono relację między Ojcem a Synem w Trójcy Świętej. Relacja ta jest dla ojcostwa ziemskiego źródłem i wzorem, obejmującym miłość i komunie osób, czego dowodzą liczne wypowiedzi nowotestamentowe (por. Rz 8,5; Ga 4,6; Ef 3,14; 1 J 4,7-8.16)⁴. Ojcostwo ludzkie podlega ograniczeniom materii, czasu i niedoskonałości, dlatego też ważne jest, aby osadzone było w ojcostwie Boskim, które jest duchowe, wieczne i doskonałe. Z ojcostwa Boga człowiek może czerpać wzór i siłę do tego, by kochać i być odpowiedzialnym za założoną przez siebie rodzinę oraz by otrzymywać należny szacunek, który został usankcjonowany w czwartym przykazaniu Dekalogu (por. Pwt 5,16), podkreślającym jednocześnie komplementarność ojcostwa z macierzyństwem.

2 Por. B. Lachowska, *Ojcostwo. III. W psychologii*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 14, red. E. Gilewicz i in., Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2010, k. 437-438.

3 Por. tamże.

4 Por. E. Ozorowski, *Teologia ojcostwa*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 2009, nr 8, s. 19.

Teologia zwraca uwagę także na wymiar duchowy ojcostwa, widoczny przede wszystkim w rozmaitych przejawach formacji w pozarodzinnych relacjach międzyludzkich, a więc związanych z wychowankami, alumunami czy wszelkimi innymi osobami pozostającymi na drodze rozwoju duchowego. Jako szczególny przejaw kierownictwa duchowego, także w tym wymiarze, ojcostwo wiąże się z odpowiedzialnością, wsparciem i miłością na wzór Boga Ojca, a także z troską o właściwy rozwój duchowych dzieci na drodze ku duchowej dojrzałości.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

Mężczyzna, ukazując i przeżywając na ziemi ojcostwo samego Boga (por. Ef 3,15), powołany jest do zapewnienia równego rozwoju wszystkim członkom rodziny. Spełni to zadanie przez wielkoduszną odpowiedzialność za życie poczęte pod sercem matki, przez troskliwe pełnienie obowiązku wychowania dzieło- nego ze współmałżonką, przez pracę, która nie rozbija rodziny, ale utwierdza ją w spójni i stałości, przez dawanie świadectwa dojrzałego życia chrześcijańskiego, które skutecznie wprowadza dzieci w żywe doświadczenie Chrystusa i Kościoła.

↑ FC 25.

” Ukazując i żyjąc na ziemi ojcostwem samego Boga (por. Ef 3,15) jesteście powołani do zapewnienia osobistego rozwoju wszystkim członkom rodziny, kolebki i najskuteczniejszego środka humanizacji społeczeństwa, miejsca spotkania wielu pokoleń. Przez dynamikę stwórczą Słowa Bożego niech wzrasta wasze poczucie odpowiedzialności, prowadząc do rzeczywistego zaangażowania w Kościele! Potrzebuje on przekonanych i skutecznych świadków wiary, krzewiących pojednanie, sprawiedliwość i pokój, wnoszących swój entuzjastyczny i odważny wkład w przekształcenie środowiska życia i społeczeństwa jako całości. Jesteście tymi świadkami poprzez waszą pracę, pozwalającą na stałe zapewnienie środków do życia dla siebie i waszej rodziny. Co więcej, przez hołd składany tą pracą Bogu, jesteście powiązani z odkupieńczym dziełem Jezusa Chrystusa, który nadał pracy wybitną godność, pracując własnymi rękoma w Nazarecie.

↑ AM 53.

” Widzimy więc, w jakim sensie miłość potrzebuje prawdy. Jedynie kiedy jest oparta na prawdzie, miłość może przetrwać w czasie, przewyciężyć ulotność chwili, pozostać mocna, by wspierać wspólną drogę. Jeśli miłość nie ma odniesienia do prawdy, podlega zmienności uczuć i nie wytrzymuje próby czasu. Natomiast prawdziwa miłość jednoczy wszystkie wymiary naszej osoby i staje się nowym światłem na drodze prowadzącej do życia wielkiego i pełnego. Bez prawdy miłość nie może dać trwałej więzi, nie potrafi wyprowadzić naszego „ja” z jego izolacji ani uwolnić go od przemijalności, by budować życie i przynosić owoc.

↑ LF 27.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Dzieci, bądźcie posłuszne w Panu waszym rodzicom, bo to jest sprawiedliwe. Czcij ojca twego i matkę – jest to pierwsze przykazanie z obietnicą – aby ci było dobrze i abys długo żył na ziemi. A wy, ojcowie, nie pobudzajcie do gniewu waszych dzieci, lecz wychowujcie je w karności, napominając, jak chce Pan.

↑ Ef 6,1-4.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

” Ojcostwo Boże jest źródłem ojcostwa ludzkiego; jest podstawą czci rodziców. Szacunek dzieci – niepełnoletnich lub dorosłych – dla ojca i matki karmi się naturalnym uczuciem zrodzonym z łączącej ich więzi. Tego szacunku domaga się przykazanie Boże.

↑ KKK 2214; por. 2222; 2223.

V. LITERATURA

- Augustyn J., *Ojcostwo. Aspekty pedagogiczne i duchowe*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2002.
- Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska Africae munus*, 19.11.2011, [online:] https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/apost_exhortations/documents/hf_ben-xvi_exh_20111119_africae-munus.html [dostęp: 31.08.2022].
- Cordes P.J., *Zagubione ojcostwo*, tłum. J. Koźbiał, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2005.
- Człowiek – osoba – płeć, red. M. Wójcik, Fundacja Pomoc Rodzinie, Łomianki 1998.
- Dąbrowska Z., *Ojcostwo jako wartość – studium empiryczne*, „Małżeństwo i Rodzina” 2003, nr 4, s. 3-13.
- Franciszek, *Encyklika Lumen fidei. O wierze*, Wydawnictwo M, Kraków 2014.
- Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska Familiaris consortio*, w: tegoż, *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. M. Romanek, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2006, s. 89-213.
- Kraszewski J.I., *Stara baśń*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – De Agostini Polska, Wrocław 2003.
- Kubińska Z., *Ojciec ukazujący walory wychowawcze rekreacji fizycznej w rodzinie*, w: *Rekreacja w rodzinie*, red. U. Parnicka, Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej, Warszawa 2003, s. 20-25.
- Lachowska B., *Ojcostwo. III. W psychologii*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 14, red. E. Gilewicz i in., Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2010, k. 437-438.
- MacDonald G., *Wzorowy ojciec*, Towarzystwo Krzewienia Etyki Chrześcijańskiej, Kraków 1991.
- McDowell J., Wakefield N., *Zadziwiający wpływ tatusia*, tłum. M. Lipska, Oficyna Wydawnicza Vocatio, Warszawa 2009.
- Mierzwiński B., *Istotna rola mężczyzny we wspólnocie życia rodzinnego*, t. 1-3, Spółdzielnia Inwalidów Polkarton, Wrocław 1988.
- Mierzwiński B., *Mężczyzna istota nieznaną*, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna Adam, Warszawa 1999.

- Oblicza ojcostwa, red. D. Kornas-Biela, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2001.
- Ozorowski E., *Teologia ojcostwa*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 2009, nr 8, s. 18–24.
- Pronzato A., *W ramionach Ojca*, tłum. L. Sędzimir, Wydawnictwo Salvator, Kraków 2004.
- Pulikowski J., *Jak wygrać ojcostwo? Instrukcja obsługi*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2005.
- Pulikowski J., *Szczęście mężczyzny*, Inicjatywa Wydawnicza Jerozolima, Poznań 2018.
- Pulikowski J., *Warto być ojcem. Najważniejsza kariera mężczyzny*, Inicjatywa Wydawnicza Jerozolima, Poznań 2010.
- Risé C., *Sztuka ojcostwa*, tłum. A. Soćko, Wydawnictwo W drodze, Poznań 2012.
- Smith M., *Między ojcem a synem. Dzielenie się wiarą, umacnianie więzi i stawanie się mężczyzną*, tłum. B. Majczyna, Wydawnictwo WAM, Kraków 2004.
- Sobór Watykański II, *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim [Gravissimum educationis]*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, red. M. Przybył, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2002, s. 314–324.
- Tytko M., *Filozofia ojcostwa*, „Pedagogia Ojcostwa” 2012, nr 2, s. 119–132.
- Wright H.N., *Tatusiowa córeczka, czyli o niezwykłym wpływie ojca na osobowość córki*, tłum. A. Nizińska, Oficyna Wydawnicza Vocatio, Warszawa 1993.

